

नेपाल ग्याल्सारी ग्येत श्होबा बेन्दे गोल्देनना
ह्युल्साला म्हिम्हातिङ ताम ढिना लाबेई
फे-डेन्ला तृसुली जलविधुत - १ (ग्यी) ल्हेज्याङ
आईएफसी ग्येत श्होबे ठिम खुर्वेई फुकालले ढोबा

नेपाल ग्याल्सारी ग्येत श्होबा बेन्दे गोल्देनना
ह्युल्साला म्हिम्हातिड ताम ढिना लाबेई फे-डेन्ला
तृसुली जलविधुत - १ (गयी) ल्हेज्याड
आईएफसी ग्येत श्होबे ठिम खुर्वेई फुकालले ढोबा
ढोबा हिगदेन २०२२

© प्रकाशक : सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्र

प्रकाशित प्रति : ५ सय

अनुवाद एवं भाषा सम्पादन : लाक्या तामाङ

संयोजन : विश्वास नेपाली

डिजाइन : बिक्रम चन्द्र मजुमदार

नेपाल ग्याल्सारी ग्येत श्होबा बेन्दे गोल्देनना
ह्युल्साला म्हिम्हातिङ ताम ढिना लाबेई
फे-डेन्ला तृसुली जलविधुत - १ (ग्यी) ल्हेज्याङ
आईएफसी ग्येत श्होबे ठिम खुर्वेई फुकालले ढोबा

ढोबा
हिगदेन
२०२२

विषयसूची

प्रकाशकको भनाइ	५
संक्षिप्त शब्दहरू	६
कार्यकारी सारांश	७
१. अनुसन्धान अध्ययन	७
२. आयोजना परिचय	९
३. तामाङ आदिवासी समुदाय	१०
४. आयोजनाको प्रभाव	१३
५. आइएफसी पिएस ७ को मापदण्ड पालना	१७
६. अध्ययनका सुभाव	२१
कम्पनी (एनडब्लुइडिसी) ले गर्ने पर्ने काम	२१
आइएफसीले गर्नुपर्ने काम	२१
लगानीकर्ताले गर्नुपर्ने काम	२२
प्रोजेक्ट आइपिपी गमर्निङ बोर्डले गर्नुपर्ने काम	२२

प्रकाशकको भनाइ

सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्र विगत तीन दशकदेखि भूमि अधिकारका लागि क्रियाशील सामाजिक संस्था हो। संस्थाले भूमि अधिकारबाट वञ्चितहरूको सचेतीकरण र सङ्गठन, प्रगतिशील भूमि-कृषि व्यवस्थाको पक्षमा जनमत निर्माणका साथै कार्यगत अनुसन्धानसमेत गर्दै आएको छ। संस्थाले सञ्चालन गर्ने जुनसुकै कार्यक्रम जनमुखी भूमि व्यवस्था र दिगो, जैविक र पर्यावरणमैत्री कृषि प्रणाली सुदृढीकरणको लक्ष्यसँग प्रत्यक्षरूपमा गाँसिएको हुनुपर्ने यसको मान्यता छ।

यसै क्रममा यो केन्द्रले रसुवाका भूमि अधिकारबाट वञ्चितहरूको पक्षमा १५ वर्षदेखि आवाज उठाउँदै आएको छ। गुठीलगायतका विषयमा जिल्ला भूमि अधिकार मञ्च रसुवासँग मिलेर विशेषगरी हाकूका बासिन्दाको भूमि अधिकार प्राप्तिको लागि अभियानमा सघाउँदै आएको छ। तामाङ बाहुल्य यहाँका बासिन्दाको प्रायः जमिन गुठीको स्वामित्वमा छ।

अहिले यही क्षेत्रमा माथिल्लो त्रिशूली-१ जलविद्युत् आयोजना (२१६) बनिरहेको छ। जुन आयोजनाले स्थानीयका जमिन अधिकरण गरेको छ भने उनीहरू विभिन्न प्रकारले थप प्रभावितसमेत बनेका छन्। त्यसैले आफूहरूले काम गर्दै आएको क्षेत्रमा बन्न लागेको योजना र त्यसले स्थानीयमा पार्ने असरका बारेमा गहिरो चासो रहेको छ।

यस आयोजनाबाट यस भेगमा पर्न जाने असर, एफपिक सहमति र सोको पालना आदि विषयमा सन् २०२२ मा अध्ययन गरिएको थियो। यसको मूल प्रति अँग्रेजी भाषामा OXFAM Novib, LAHURNIP, AIPP र IWGIA द्वारा प्रकाशन गरिएको छ। यो प्रकाशन सोही प्रतिवेदनको भावानुवाद हो।

यही क्रममा स्थानीय प्रभावित बासिन्दाले आयोजना, आफूहरूलाई पर्ने प्रभाव तथा त्यसको असरबाट सुरक्षित हुने उपायबारे थाहा पाउनु र आयोजनाका तर्फबाट प्रदान गरिने सहयोगबाट लाभ लिन सकून् भन्ने उद्देश्यले यो प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको हो। प्रकाशक सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्र रहे पनि यसको अध्ययन भने अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था अक्सफाम रहेको र उसैको सहमति लिएर यो प्रकाशन सार्वजनिक गरिएको हो।

यो प्रतिवेदन पढेर आयोजना प्रभावितले लाभ लिने सके र उनीहरू र आयोजनाबीच सुमधुर सम्बन्ध रहन सक्यो भने प्रकाशन सार्थक भएको ठान्ने छौं। प्रतिवेदन प्रकाशनका लागि खट्ने सबैजनाप्रति आभार व्यक्त गर्छौं।

कार्यकारी सारांश

नेपाल ग्याल्सारी ग्येत शहोबा बेन्दे गोल्देनना ह्युल्साला म्हिम्हातिङ ताम ढिना लाबेई फे-डेन्ला तृसुली जलविद्युत - १ (ग्यी) ल्हेज्याड

ग्ये ताडरा त्रिस्यी थेन्पाला

१. अनुसन्धान अध्ययन

ह्राडह्राडजे न, डोन्री सहमति शहोशयी लास्यी टिदोबा : रसुवा जोड री तामाड ह्युल्सा ल फेडेन्ला त्रिशुली-१ (२१६ मेगावट) विजुली बती शहोशयी प्रभाव ताजी । सन् २००७ रि नेपाल ग्याल्सा चे आइएलओ अभिसन्धी १६९ री तामाड ह्युल्सा री ताता, विवी-योजना शहोजम गोन्देन्ना सहमति चिम्बे अधिकार मुबा । नेपाल ग्याल्सा चे तामाड ह्युल्सा त ह्राड ह्राङ्गी पेहिम्बा थेन्सी ५९ आदिवासी ह्यद्रल्सा रि म्हि म्हादा मानदिबा मद्रबा ।

जलविद्युत श्वोबे नोर दग्पो चे तामाड ह्युल्बला, पेठिम, थाम्च्ये, परियोजना श्वोबे नाड खुर्तोबा, लानदोबा पाङ्स्यी टुम ।

नेपाल ग्याल्सा वाटर एण्ट इनर्जी डेभेलपमेण्ट (एनडव्लुईडिसी) चे चु जलविद्युत आयोजना चे तामाड ह्युल्बता तोबे सोम (३) ग्येतनाड (१) दाडबो याङ्से खुर्बेई पेठिम हिम्बा । ग्येत थाम्चे न गिन्दुना चिल्दबे ल्हेना लाउ पाङ्स्यो कम्पनी चे पाङ्बाला । (२) तामाड ह्युल्बा चे दाङ्बो याङ्से मुबे पेठिम, ग्येत हिम्बा म्हाता, जलविद्युत् आयोजना चे ग्याम तेबा हिन्बा । सा-ङ्गी म्हाये तोङ्बा हिम्बा । (३) तामाड ह्युल्बाचु ग्लाचे स्येन्दो ग्यलारी यार्तोबा ।

स्वतन्त्र, अग्रिम, सुसूचित सहमतिको दस्ताबेजीकरण : कम्पनी चे सन् २०१८ नोभेम्बर १, वि.सं. २०७५ कात्तिक री जलविद्युत् आयोजना चे आदिवासी योजना आइपिपी दग्पो सोम (त्रिपक्षीय) को सहिछाप लस्यी किन्स्यी । चु दग्पो सोमचे सहिछाप लापा ल्हेज्याड न हिम्बा ।

चु नेपाल ग्याल्सा री थेन्नी किन्पेई ल्हेना हिम्बा । देरे सम्मेई खालाचेना किन्पा पिन्पला आरेम । फेलो ग्याल्खाब, निदोबा पाडबाला ज्याबा हिम्बा । दुईदुईरी खोबेई महासन्धि, सन्धि घोषणपत्र चे तामाड ह्यूल्वता यार्गे (तोरतोर) लाबा पाडबाला । चु आइएलओ-१६९ तीड न्होर दपो म्हातीड लो ७ निस लियामा सहमति किन्जी । कम्पनीचे सा-हो, दाड्वो, सेफ्रा, मेफ्रा, बोर्बातिड सहमति गेताड लावेई लाई तोबे तामाड ह्युल्बाल पोन्पो अधेन्नी ।

ह्वाडह्वाडजे न, डोन्नी सहमति लास्यो टिदोबा तामाड ह्युल्बला मुवेई तामाड ह्यूल, छोकपा थाम्चे त सहभागी अलाडी । अबोर्डी । खलाथेन्ती । थप्तु ।

ह्नी छोकपा (वन उपभोक्ता) तिड प्रे-प्रे थेन्दोवाला, अथेन्ना, वन विभाग तिड छोस्यी ताता बिबी किन्ज्युम । दाडवो याडसे मिड कोला म्हायी ह्युल्ठीम, पेठिम म्हाये न ओलेना तोक्थेन्ज्युम ।

अध्ययन क्षेत्र : ता-ता टुम ढोबे ग्ला चु ढोबे श्ये, अक्सफाम इन्टरनेशनल ग्याम्से हिम्बा । चु ल ब्ली ह्हेज्याड मुबा । चु-चु म्हा हिम्बा (१) आईएफसी कार्य सम्पादन मापदण्ड अन्तर्गत टिस्यी कम्पनी ल ठिम खुर्तोबा । पाड्वे मूल्याङ्कन लाबा । (२) प्रभावित तामाड ह्याल्बतीड टिस्यी थेन्महायी सेम ता-ता टुम-ज्याबाले च्यादोच्यी । (३) आयोजना प्रभावित तामाड ह्युल्बाम्याता च्याबेई पेहिम्बा खातेब्ले श्वोबा, दिना लाबा पाडस्यी कचब, सुडचब (सुभावहरु) पिन्तोबा ।

जेप्पा-जेप्पा विकास पूर्वाधार आयोजना श्वोबे आदिवासी ह्युल्बता जोम्न लासी डोन्नी न सहमति किम्बेई मापदण्ड तिड वातावरणीय तिड सामाजिक दिगोपनात आईएफसी ल्हेज्याड मापदण्ड-७ (२०१२) ता आधार श्वोयी ता-ता टुम ढोबा मुबा । चु मापदण्ड री टिस्यी न्होर दपो म्हा तयार ताबाला टुम । आदिवासी ह्युल्बा ता लगानी लबी डोन्नी न सहमति प्रक्रिया एफपिक दपो सोम (त्रिपक्षिय) आईपिपी विषय ढोबा ग्ला टुम । आईपिपी तोरतोर लादोपा आसेम तामाड ह्युल्बला आपा, आमा, ख्येक्पा, खुयु म्हायी केत (आवाज) दुप्पेई ग्येत लाबला मुबा ।

अध्ययन विधि (ढोबे ग्लेठिम) : चु ढोबाल ल्युल्ठीम विज्ञान किन्पाला मुबा । विशेष लास्यी डोन्नी श्वोबे ग्येत च्याबा । सरोकारवाला तिड छोबा, तामाड, ह्युल्बालिड छोवा ग्येत लाबा, मूख्य खबर (साङ्गुर) किन्पा पिन्पालाई मिड, हेन्बो न तोबा पाडस्यी ब्रीवला मुला ।

खेन्पो (प्राविधिक) म्हा सोम (३) छोकपा चे तथ्याङ्क किन्पला हिम्बा । ओजुरी खेन्पो दपो तिड एफपिक दपो, मिड । हेन्बो, दपो, ह्युल छोकपा, दपो म्हा जोम्पला मुबा ।

मिड हेन्बो थाम्चे जोम्पेला, अढेक्पाला डोन्पा तिड ब्रीबा । चु पेमि श्वोबा मिड कोलाई, भूमिका लातोबा ।

चु छोकपाचे ज्याबाज्याबा ताम ग्राड्च्याी । चु एकपिक लावे बेलारी किन्दोपा ल । तामाड ह्युल्वा छोकपा तिड, छोस्यी रसुवा तिड, याम्बु (काठमाडौं) री लाज्यी । छोकपारी तामाड ह्युल्बम्हा मुबा ।

आयोजना खबर किन्पेलाई तथ्याड्क डी (द्वितीय) नाड टुम । ता-ता विवी याडदोबा ल, दन्दे सम्म आरे । आयोजना खातेवले शवोवला टुम पाडसी तामाड ह्युल्वाता पिन्तोवला, अपिन्न डोन्नीना मुवेई ग्येत येना च्याज्यी । च्योज्यी ।

चु ढोवा ग्येत चे तामाड ह्युल्वा त ता-ता बिबी टुम पाडस्यी टुम । ढोबा हिगतेन त्रिबाला, मूख्य तामाड ह्युल्वा, कम्पनी, आईएफसी, एसयाली विकास बैंक, एसियन इन्भेष्टमेण्ट बैंक, आईआईबी, डच डेभलपमेण्ट बैंक, एफएमओ त त्रिबा तिड, आयोजना नाड, ता-ता टुम त्रिस्यी पित्च्याी । त्रिबेनाड छोकपा, छोकपा म्हायी ताम, कचब, सुडचव, टुम । तामाड ह्युल्बला ताम लिग्याम हिगदेन टी थेन्पला टुम ।

२. आयोजना परिचय

आयोजनाको प्राविधिक परिचय : चु परियोजना त त्रिशुली-१ (२१६ मेगावट) पाडस्यी स्येबा । चु त्रिशुली फेराङगी नेपाल ग्याल्खाप ल साईला (तेश्रो) जेप्पा जलविद्युत हिम्बा । चु गन्दी स्योड त्रिशुली जलविद्युत तोबे श्ये हिम्बा पाडस्यी थेन्पला । दन्दे चु श्योडचे जलविद्युत शवोस्यीन टिबा मूला ।

नेपाल ग्याल्खाप की डिजाइन, जलविद्युत शवोस्यी टिबला ७१ खालसोम स्ये चुख्री मुला । चु जलविद्युत नाड डाइभरसन ड्याम, हेडरेस टनेल, सुरुड नाड धीम स्वोबाला मूला । चद्र जलविद्युत की ड्याम भोटेकोशी गन्दी स्योड तिड गोसाईकुण्ड स्योडगी कील्टी ल्हुडनाड थेन्पला मुला । चु वाँध १०१ मिटर रिडज्योड चौडाई २.१ हेक्टर सा किन्पला । ९.८२ मिटर रिडज्योड लम्वाई हेडरेस टनेल चे ७६ क्यूबिक मिटर प्रतिसेकेण्ड की दरचे पावर धीम (हाउस नाड) कुई पित्पा । चुचे त्रिशुली ई पावर हाउस चे त्रिशुली टि १०.७ क्यूबिक मिटर प्रतिसेकेण्ड की हिसाबचे कुई फिर्ता, दोपित्पा । चुचे त्रिशुली कुई वहाब ९१० % चे हूस खाबा ।

डाइभरसन वाँध चे त्रिशुली स्योड १५ किलोमिटर थारीड मैलुड तिड, त्रिशुली स्योड, कीलटी पावर हाउस शवोबाला टुम पावर हाउस त २०७२ की साङ्गुलचे ह्योडस्यी नोडबला ।

आयोजना त तोबे चकचक, चेकचेक श्येम्हा डामसुरटी टुम । चु संरचना स्वीचवोर्ड हिन्से मोटर ग्याम, डिस्पोजल क्षेत्र, युडबाखानी टुम । चु त्रिशुली स्योड डामसुरटी युड्बा जेना मुवेई ग्लाई

२०.३० किलोमिटर मोटर ग्याम की योजना टुम । चुजे डाईभर्सन ड्याम तिड पावर हाउस थुप्पे, ग्येत लबाला मुबा ।

आयोजना तिड वैकाल्पिक मोटर ग्याम लिड ट्रान्समिसन लाइन टुम । चुयी लाई दोड्बो यागोना थादोपा । गोन्दनेना स्वोबला टुम योजना । चुदा सैनिक मोटर ग्याम पाड्बा टुम । राष्ट्रिय निकुञ्ज हि नाड्डी ३० मिटर चौडाई टुम आयोजना चे १.२ किलोमिटर लम्वाई तिड ३० मिटर चौडाई, सिङ्गल सर्किट २२० के मी ल पावर ट्रान्समिसन लाइन हाइटेन्सन ट्रान्समिसन लाइन जोडदिबा लाई निकुञ्ज नाड श्वोदोबा हिम्बा ।

आयोजना ल वित्तीय परिचय : चु आयोजना दन्देसम्म जेप्पा न्होरचे शहोयीलबला हिम्बा । चु कम्पनी सम्भौता च्युई सोम (३०) ब्रिबाला टुम ।

बिल्ड-वन-अपरेट- ट्रान्सफर स्किम अनुसार न आयोजना ई ड्याम स्होबा । चुल न्होर ६४७.४ मिलियन अमेरिकी डलर तोबा । चु नाड्डी १९४.२ मिलियन सेयर तीड ४५३.२ मिलियन छ्ये (ऋण) डलर म्हाईस्यी बैबा । चु आयोजना री, एनडब्लुइडिसी कम्पनी ल ३० %, १९४.२ मिलियन अमेरिकी डलर शेयर टुम । चु आयोजना नाड कोरिया ग्यालखाब की कम्पनी टुम । थेन्हाला ७५% न्होर युबाला टुम । स्थानीय साभेदार १०% शेयर लगानी टुम । आईएफसी १५ % सेयर होल्डर, आयोजना त छ्योई दुत्पे छोक्पा हिम्बा ।

आयोजनाई इन्जिनियरिड, ग्लुबा तिड, श्वोबा ठेक्दार, मुख्य चरण की लाई इपिसी कन्सट्रक्सन ग्याम्से दक्षिण कोरिया, दुसान हेमी इन्डस्ट्रिज एन्ड कन्ट्रक्सन टुम, आसेम चाइना सव- ईपीसी ठेकेदार की ग्याम्से थेन्पला टुम ।

कुल लगात ल ७०% (४५३.२) डलर (न्होर दपु) चे छ्योई पिन्पा । न्होरदपु त-आईएफसी, एडिबी, एआई आईबी तिड एफएम ओ टुम ।

छ्योई न्होरदपु वैवे लाई विश्व बैंक ल विदेशकी सस्था (छोम्पा) आईडिए, यागोना छ्योई याड्पे लाई एमआईजीए ग्लाचे खापा पाड्च्यी ।

३. तामाड आदिवासी समुदाय

रसुवाका तामाड : रसुवाला तामाड दाडवो याड्से छ्याबे ह्युल्बा हिम्बा । सा-तिड नुर्वु-छ्याबे ग्ला, ह्यूल छोक्पा ल ग्येत, दाडवो याड्से खुर्बे पोहिम्बा ज्याबा हिम्बा । आसेम पेठिम नाड, आमा कोला थेन्पे पेठिम खुर्स्यी खपला मुबा ।

जमिन र स्रोतमा सामूहिक स्वामित्व : दाडवो याड्से सा- ह्री, नेहा श्वीपदा खुर्स्यी खपला

हिम्बा । चु त दाडबो याडसे ह्युलपोन्यो म्हाचे पोहिम्बा खुस्यीं खापला टुम । दन्दे येना चु पेठिम न, खुर्तोबा पाडबा हिम्बा ।

प्राकृतिक स्रोतमा सामाजिक-आर्थिक निर्भरता : रसुवा ल तामाड ह्यूलबा ल सा-ह्री, श्योड, गन्दी ता ल्हा-लु, नेदा, स्यीकर्दा खावला टुम ।

स्वशासित प्रथाजन्य संस्था : दाडबो हिन्से हाड टिबेई सा, ह्री, ड्याडजेना ह्री, स्योड, पेठिम, पोहिम्बा तामाड ह्यूल छोकपा चे न च्याबा । चुई लाई तामाड ह्यूल छोकपा ल, कचब किन्सी, ग्येत लाबा । चु पोहिम्बा, खद्रर्पाचे दाडबो याडसे दन्दे समा ज्याबा ताटिबा मुबा ।

लैङ्गिक समानता : तामाड ह्यूलबाम्हा दाडबो हिन्से भ्रिड हेन्बो, नाडचे न ढिटिबा मुबा । चु दिम नाड फेलो म्राडटिबा मुला । ह्यूलछोकपा ल ठिम श्वोबरी भ्रिड कोला मिन येना टुम । धीम नाड, हेन्बो कोला थाम्च्ये न हेन्बो चे लटिबा मुबा । नेपाल ग्याल्सा ह्यूलचे भ्रिड त डोत्पा म्लेजी ।

धार्मिक समन्वयको अभ्यास : रसुवा तामाड ह्यूलबा चे आत्मवाद तीड बोई (तिब्वत) बुद्ध धर्म मान्दीपा । लामा पेठिम री म्राडबा । तामाड ह्यूलबा चे दाडबो याडसे तेन्ये ल्हा, लु, नेदा, श्यीब्दा ता खुस्यीं खाबला मुबा । थेन्माचे दाडबो हिन्से मुबे ल्हा, ल्हुड, श्योड, सा, ह्री, ज्योमोलोड्मा, ग्यो, लानी, दिनी, सार म्हाता सुस्यीं खबला मुबा ।

तामाड भाषा : नेपाल ग्याल्सा री भोट बर्मेली ताम, ग्येत पाड्टीबा मुबा । तामाड धीम नाड आमा, म्रीड कोलाचे तामाड ताम, ग्येत पाड टिबा मुबा । ल्हालचे नेपाली ग्येत पाड्आखम । दन्दे साड्यूर (समाचार) टि तामाड ग्येत चे खापा, लोपडारी तामाड ग्येतचे लोप्पा । तामाड भ्रिड, हेन्पो चे गोसेर्पो ग्येत (अड्ग्रेजी) ढो अखामपा ।

ऐतिहासिक अधीनताको सिंकार : तामाड ह्यूलबा दाडबो याडसे पेठिम नाड्ना जेप्पा, चिदु पाडस्यी, लाटिबला टुम । दाडबो न धर्म तिड पेहिम्पा चे चाड्स्यी टुम । तामाड ह्यूलबला सा-ह्री नेपाल ग्याल्खाप चे बोर्टिबा- मुबा । तामाड, ह्यूलबाचे केद तेअखाम्नी ।

सन १९५७ टी तामाड ह्यूलबाचे, दाडबो सा-ह्री री ग्याल्खाप चे बोर्ची । सन १९७६ टी नेपाल ग्याल्खापा चे रसुवा तामाड ह्यूलबा टिबे सा- ५ नाड ३ भाग राष्ट्रिय निकुञ्ज चे १७१० वर्ग किमी बोर्ची । दन्दे तामाड ह्यूलबा चे दाडबो चे श्वोबे सा, ह्री नाड जलविद्युत् श्वोटिबा मुबा । चु आयोजना चे तामाड सा-धीम-नाम यार्ची । आसेम पेठिम श्येड्बी अखामडी ।

तामाड समुदायले भोगेका चुनौती : रसुवा तामाड ह्यूलबा दाडबो हिन्से छुल्टीम (राजनितिक), ह्यूलछोक (सामाजिक) नाड खाईमा न तोर अतानी । दन्दे ग्याना तीड ग्यागर डी नाड छोड लाबरी त्रिशुली श्योड यायी मोटरग्याम श्होटिबा । चु तामाड ग्ला सन् २०१५

री खावे साड गुलचे योडजी । रसुवा जोड नाड यागोना नोडजी । रसुवा साडगुलचे जोड टी पारतिबा ।

आयोजना प्रभावित तामाड समुदाय : आयोजना ग्येत श्वोबे नाड ९३.६% तामाड समुदाय छ्याबाल टुम । तामाड ठाम्सी टिबला टुम । सा-ही आयोजना चे बोर्सी थेंपाला टुम ।

छरिएको बसोबास : जलविद्युत ग्लारी तामाड ह्यूल्वा ठाम्सी टिबाला मुबा । रसुवा जोड छोयी गेसर (समुन्द्र) ग्लाचे ३००० मिटर बेन्दे तोरतोर सा, ही, श्योड, गेन्दी, लोड्वे छ्याँगा, टुम । चेकचेक मुबे सा, ही, श्वोबे ग्ला स्युल्कयी दोवला मुबा ।

सामाजिक आर्थिकरूपमा पछाडि पारिएको समुदाय : चु ग्याचे न अताबे ग्लायी जलविद्युत् ते तामाड ह्यूल्वता ग्याप्टी दोना लबला । चुला १७.९% तामाड परिवार ३० मिनेट की बलेचे ब्रवातीड मोटर ग्याम दोबा । थेंनेम्हाता छोकपारी अबोर्नी । आयोजना चे थुर्पे तामाड ह्यूल्वता ताबे ग्येत चेकचेक येना-मुबा ।

थौरै जमिनमा स्वामित्व : आयोजना थुर्पे ग्ला तामाड ह्यूल्वला सा चेकचेक मुबा । दाड्बो हिन्से स्वोबे सा-ल्वे युड्बा राड्चेन, सा चेकचेक ताबाचे खेतीपाती यागो आता । धीम ग्यी ल औसत ०.२९ हेक्टर सा-ल, ०.४४ हेक्टर सा वहालटी किम्पला मुबा । ७२% सा आरेपाल, ० हिन्से ०.५ हिन्से २ हेक्टर । चु सा गुठी ल मिन्टी टुम ।

कृषि तथा पशुपालनमा आधारित : तामाड ह्यूल्वल खावे खाखुड, सिड ले तीड वस्तुभाउ नाबा-हिम्बा । 'दिन्डु' वस्तुनाबा, मकै तिड, तेमे-सुबा । वस्तुभाउ यागोना जेप्पा टुम । सियसाड ल्हारी बोर्बा तिड लहुडरी टिबा । ८९% धीमकी खाखुड वस्तु नाबा, खेती, कमाइ न टुम । तामाड ह्यूल्वा ते म्हे,म्हा, रा, ग्यु, छाबा दाड्बो याडसेन टुम ।

प्राकृतिक प्रकोपको जोखिम : आयोजना डामसुरटी तामाड ह्युल्वा ता ढि, भाल, म्हेदिबा (म्हेरे), साडगुल खाबा टुम । सा ब्लेरी छ्यापाला तावचे- प्लापे ड्याडेन टुम ।

आयोजना प्रभावित क्षेत्रका तामाडहरूको स्वतन्त्र, अग्रिम र सुसूचित सहमति (एफपिक) अधिकार : दाड्बो न मुबे सा, ही, थाम्चे कम्पनी चे ग्लुस्यी बोर्चो । आसेम ग्येत श्वोबा बेन्दे गोन्देन न पेठिम, खुर्पेई, वाड पिन्पला हिम्बा । एफपिक राडगी तामाड ह्युल्वा ता वाड याड्बे पेठिम, हीम्बा । आसेम पेठिम थोसोम टुम । एफपिक लाबी थाम्चे श्वोदोपा । चु खाल्चेना पेल्स्यी, नाडस्यी श्वोबा आता ।

चु आयोजना श्वोबा बेन्दे गोन्देनता वाड याडदोपा हिम्बा । चु एफपिक की तोबे लाई तामाड ह्युल्वा (आदिवासी) चे ग्येत लादोबा हिम्बा ।

लगानीकर्ताको परिचालनसम्बन्धी नीतिअन्तर्गतको स्वतन्त्र, अग्रिम र सुसूचित सहमति अधिकार : जलविद्युत् शवोबे न्होर दपो आइएफसी, एडिबी, एआइआइवी, एफएम ओ, चे चु एफपिक ग्येत लाबेई वाड ब्रिसी थेन्पला मुबा । आइएफसी पिएस- ७, २०१२ अन्सार ठिम खुर्तोपा आसेम जल विद्युत् खोतोबा हिम्बा । आइएफसी पिएस-२०१२ चे पेठिम सोम (३) ताम थेन्पला मुबकी दाडबो हिन्से मुबे पेठिम, पेड्रिम्बा अखलापले प्रेप्रे खुर्सीना वोर्तोपा । दाडपोई सा, ह्री, यारले स्येन्दो ग्लारी शवोस्यी धेन्दोपा । चु जल विद्युत् चे तामाड ह्युल्बा टिबे ग्ला कोतोबा ताबला ।

अन्तराष्ट्रिय सान्धि र राष्ट्रसङ्घीय सन्यन्त्रअन्तर्गत, स्वतन्त्र अग्रिम र सुसूचित सहमति (एफपिक) दायित्व : न्होरदपो थाम्चे चे थेन्हायी ग्याल्खाप गी ठिम चे ज्याबा ताबा ,आता, ज्याबाले च्यादोपा हिम्बा । चु पेठिम लास्यी तामाड ह्युल्बता महोड (भविष्य) समा पेठिम टिबा टी च्यादोबा । चु तामाड ह्युल्बे लाई स्येन्दो ग्याल्खाप की महा सन्धि चे कोडपाले- चुडतोबा हिम्बा । चु एफपिक कोडना लावा आइएलओ-१६९ सेप्टेम्बर २००७ लोरी खुर्ला पाडस्यी नेपाल ग्याल्खाप चे कचप लबाला ।

नेपाल ग्याल्खाप चे जैविक विविधता महासन्धि (सिबिडी) तिड जलवायु परिवर्तन (पोबा), राष्ट्रसङ्घ श्येन्दो ग्याल्खाप की लेज्याड युएनएफसिसिसी री त्रिस्यी थेन्पला टुम । चु जलविद्युत् चे तामाड ह्युल्बता यागोना तोरमोर तबला मुबा ।

४. आयोजनाको प्रभाव

आयोजना अविधि : चु आयोजना शवोबा दुई सोम ३ थेन्पला टुम ।

आयोजनाको अध्ययन अवधि (२००७-२०११) : चु आयोजना शवोबा पाडस्यी ह्युल्ठीम, पेठिम ग्लेठिम शवोबी थेन्पला टुम । सन् २०११ री विद्युत शवोबी नेपाल ग्याल्खाप चे वाड पिन्पला टुम २१६ मेगावाट शवोउ पाडस्यी । खला, खलाल, सा, ह्री, स्याप्पा टुम च्यास्पी चेकचेक साथी गोड (मुअब्जा) पिङगो पाडबला टुम । आसेम विद्युत शवोबी सा-ह्री- किन्जी । चु ठिम शवोबी तामाडल ह्युल्पोन्पो, छोकपा, खलेन आथेन । विद्युत शवोबी सा, ह्री पिन्पा, अपिन पाडस्यी ग्ला कम्पनी चे अपिन । चेकचेक सा, ह्रीयी गोड सा-दपोता पिन्च्यी ।

चु कम्पनी री शवोबे पेठिम अडिबा तिड कर्मचारी यी खुसीमन्दो (मनोमानी) ग्येत लबला मुबा । पाडलेनो तामाड ह्युल्बचे कम्पनी थोरी न ग्येत लाबा ।

आयोजना तयारी अवधि (२०१२-२०१८) : चु सन् २०१२ मार्च हिन्से गोछुबला । चु याडसे आइएफसी चे विद्युत् शवोबे ग्येत, स्हे लाज्यी । चुचे विद्युत् शवोबे न्होर म्हाइबा ल मुबा ।

आइएफसी पिएस-७ (जुन १ जनवरी २०१२ हिन्से गो छुची आसेम आइएलओ-१६९ ठिम खुर्तोबा पाडबला तुम । चु ठिम एफपिक शवोबा बेन्दे गोन्देन्ना, कम्पनी चे खुशीमन्दो लास्यो सा, ह्री चिन्पेई ग्येत लामा तिटड तामाड हयूल्बा, नाम्सा पोउ पाडपाला टुम । आसेम कम्पनी चे न्होर दग्पो (ऋणदाता) ते ग्येत लापा पाडस्यी इएसआइए, एलएएल आरपी, ग्याप, एसइपी-जिआरएस, तिटड आइपिपि, (इएसटीए, एलएएलआरपी, जिएपी, एसइपी-जिआरएम, एण्ड आइपिपी) स्येडपी खेन्पा थेन्पला (नियुम्ती) लबला ।

चु दुई २०१५ यी साडगुल चे लास्यी यागोना नोडज्यी । साडगुल खालेन मोटर ग्याम तीड ग्येत शवोबेइ टिबे ग्ला शवोज्यी ।

१ नोभेम्बर २०१८ (२०७५ कात्तिक १५) री कम्पनी चे ब्रीज्यी आसेम सेई लाज्यी । दग्पो सोम (त्रिपक्षीय) सेई लबला आयोजना नाडगी तामाड हयूल्बा २१ नाड नाम्सा १० नाडचे कचब परिषद् (सल्लाहकार परिषद्) हयुल पोन्पो (स्थानीय सरकार) कम्पनी ल प्रतिनिधि, थेन्पाला मुबा । चु दग्पो सोमग्यी हिगी हिम्बा । चु नाड ताबिबिना मुला ।

आयोजना निर्माण अवधि (२०१८-२०२१) : कम्पनी चे एफपिक ल हिगी याड्पा सेम १ नोभेम्बर २०१८, आइआएसी चे तामाड हयूल्वाचे एफपिक ग्येत लाबे लागि तामाड खेन्पो म्हा नियुक्ती लावला टुम आरेम प्रमाणिकरण लदोबाला ।

एफपिक लावा बेन्दे गोन्देन तिटड, लिग्याम आइएफसी इ ग्येत शवोबाला मिह (कर्मचारी) ते तेना तामाड हयूल्बता- अपिनडी । चु दुईरी योजना म्हा (आइपिपी, एलएएलआरपी, एसइपी, जिएपी) कापल टुम । यागोना गुल्पला हिम्बा । नोभेम्बर २०१९ री न्होर पिन्पा पाडस्यी गुल्बला । चु दुईरी डाइभर्सन बाँध (कापा) मुरुड, सा बाईबा, युड्बा , राडज्येन, थिपा, कसर, प्लान्ट थेन्पा, डिस्पोजल, गोदम सोबला । अक्टोवर २०२१ समा ताता विवी शवोबे ग्येत शवोस्यीन टुम ।

चु दुईरी तामाड हयूल्वा चे कम्पनी त हिन्देन- त्रिस्यी पिन्पला । छेबा, बाडपान ताजी ।

आयोजना प्रभावित स्थल : विद्युत् आयोजना चे तामाड हयूल्बता चुर्ची । चु आयोजना चे दाडवो मुवे सा, ह्री, दोड्वो थाम्चे ड्याम्ज्यी । चुने थाम्चे त नोड्वा, स्यीबा ताजी ।

आयोजनाचे इआइएचे ग्ला सोमटी चु चु लबला मुबा ।

(क) श्रेणी- १, ता थाम्चे न ड्याम्प ।

(ख) श्रेणी- २, ही (बन) ब्राबे ग्याम स्याप्पा ।

(ग) श्रेणी- ३, तामाड ह्युल्बा टिबा, स्वीवा, ब्राबा, थेन्पे ग्ला म्हा स्याप्पा ।

अत्याधिक प्रभावित गाउँ : चु विद्युत चे सा - ही, धीम

स्याप्पे ग्ला इआइए वर्ग ए री ताबा ।

मुहान क्षेत्र आसपासका बस्ती : विद्युत योजना चे कोल्मो, स्पोड म्हा येनो स्याप्पा नोडवा । चु इआइए वर्ग ए तीड बी ताबा ।

आयोजनाका सहायक संरचनाका कारण प्रभावित क्षेत्र : चु मोटर ग्याम, चे चेकचेक सा, ही स्याप्पा, । चु इआइए वर्ग सि ताबा ।

चुचे एओआइ त आम्राड न आइपिपी २०१८ स्वीची, चुचे थाम्च्चे स्याप्पा ल आरे । आइपिपी २०१८ अनुसार छ्युड छ्युडस्यी बोर्ची ।

सा, ही धीम स्याप्पा ल त आइपिपी नाड युवला मुला । चु इआइए वर्गीकरण फेबारी श्रेणी बी चे थुर्पाल ही ग्याम ल्ला, काची । चुला खल्लेनो अड्योत्नी । इआइए सी री स्याप्पला धीम थाम्चे स्युर्ची ।

आयोजना फाइदा : तामाड ह्यूल्वता कम्पनी चे खाखुड (फाइदा) पिन्पालेना आरे, किन्मुडपाला आरे । तामाड ह्युल्वता थेन्पे न्होर (टंगा) दन्दे समा याड्बाला आरे । चु छ्याप्स्यी चे लिग्याम ये न ता-ता याडदोबा- किन्पा आरेबलाम ब्राडमु ।

आइपिपी कार्यान्वयनका लागि कोष : दम्पो सोम टिस्यी (त्रिपक्षीय) चे ल्हेज्याड आइपिपी स्वीबी १.१२५ अमेरिकी डलर तेप्पाला टुम । दन्दे ल्हो ल्वी तालेनो ल्हो ल्वी ४ वर्ष यार्ले तेना अपिन । एफपीक हिगी त्रिस्यी ल्हो ल्वी लिग्याम १७ अक्टोवर २०२२ (२०७९ कार्तिक ५) कम्पनी तिड न्होर दम्पो, लगानीकर्ता प्रे-प्रे सेई लज्यी । न्होर पिन्पला फिर्ची । तामाड ह्यूल्वता टंका खातेवले पिन्पेई हिगी त्रिखाम्पला आरे । चु कोष ल वाड खाल- खालता याड्बा पाडबना- थोम्पाला मद्रबा ।

अतिरिक्त फाइदा : विद्युत स्वोजाम तामाड ह्युल्वता ज्याबा ताबा । दाडबोरि मोटर ग्याम, डिप्पा थाम्च्चेता बत्ती पिन्पा । सुम्पा रसुवा जोड थाम्च्चे त शेर यार्ले हिम्वा ।

भूकम्प र कोभिड-१९, मा सहायता : सन् २०१५ ल साङ्गुल तिड सन २०१९ हिन्से सन २०२१ समा लक डाउन तबला । तामाड ह्यूल्वता योजना पिन्तोबा पाडस्यी कम्पनी त पाडपाला, चेकचेक राहत येना पिन्ज्यी ।

आयोजनाको प्रतिकूल प्रभाव : चु आयोजना चे सा, ह्री नेदा, स्थीष्दा स्पाप्पाल मुबा । चु कम्पनी चे स्वोवे ठिमचे तामाड ह्युल्वला विकास गी ग्याम काबा ।

होजुनाड ७८.६४६ हेक्टर ह्री (वन) तामाड समुदायिक ह्युल्वला- हिम्बा । ५.०५ हेक्टर व्यक्तिगत, तिड १५.५३ हेक्टर सा, धर्म गुठी यी भिनटी मुबा । सा १५४ परिवार नाड ६१९ व्यक्ति- प्रभावित ताबला

मुला । सन २०१७ री सा स्पाप्पाला मुला । चु ग्यालखाप की ग्यालठीम चे चुडबाला हिम्बा । कम्पनी चे सन २०१६ री दोडबा अभेन्वेई थाम्च्चे त एलएलआरपीअन्तर्गत तेप्पाला । चु सन् २०१८ री दोज्यी । चु एफपिक नाड आइन ।

प्राकृतिक स्रोतको पहुँचमा प्रतिबन्ध : दाडबो याडसे राडचे स्वरिबे हि, सा चद्रडबला । २०५५ अन्सार छोकपा चे तामाड ह्युल्वे सा-ह्री, नुम, मेन याडवी डिखाम्बला आरे । खारखुड (आम्दानी) थाम्च्चे काज्यी । ४२२ सदस्य नाड, वन उपभोक्ता ७ यागोना प्रभाव ताज्यी ।

सामुदायिक र खर्कको पहुँचमा रोक : तामाड ह्युल्वे ग्येत, दिन्डु/वस्तुभाउ नाबाला टुम । चुमाचे वस्तु छावे ग्ला थाम्च्चे काज्यी ।

आयोजनाका लागि जमिन अधिग्रहण : दाडबो सा ह्री थाम्च्चे काज्यी । सा ज्याबा २००९ गो छुची । कम्पनी चे २०१५ समा ९३ % सा किन्ज्यो । १०७.९९ सा स्पाप्ची ।

भौतिक विस्थापन : चु विद्युत चे लास्यी तामाड ह्युल्वला नाडचे फेलो ढोडतोची । कम्पनी चे सन् २०१३ हिन्से २०१८ सम्म तामाड ह्युल्वला तेप्पाला हिम्बा ।

आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव : विद्युत ग्येतचे स्योडरी तारडा चुडबा, छ्युदा ब्रबा (पानी घट्ट) थुडवे कवी, कुलो (सिँचाइ) त श्योडरी डाईभर्सन चे नोडबला मुबा ।

सामाजिक आर्थिक प्रभाव : चु विद्युत चे लास्यी दाडबो याडसे खुर्पे पेठिम, ताम, छयेया, माणी छोकपा, खेन्पा थाम्च्चे त काबेई ग्येत ताज्यी । अस २०१६ री खाबे साडगुल चे नोडच्ची । कम्पनीचे चेकचेक होलाज्यी । चद्र कम्पनी चे सन् २००९ हिन्से सेम्टी अम्हेन्ना-सी, धीम, कोनालाबा (पुनर्वास) ग्याम श्वोज्यी । दाडबो हिन्से चाबे ग्याम काज्यी । तामाड ह्युल्वला दोद (भारी बोक्ने/ज्यालादारी) लाबा बाध्यता ताज्यी ।

सामाजिक सांस्कृतिक प्रभाव : विद्युत चे सा, ह्री, नेदा, स्थीब्दा नोडले क्षतिपूर्ति चेकचेक म्हेम्बा आरे । ओतोबा चे तामाड ह्युल्वलीम, पेरिम्बा थाम्च्चे थोमबोर्ची । कम्पनी चे दाडबो खुर्पे पेरिम्बा थेन्दोपा पाड्डी पेठिम ताना आरे ।

स्वास्थ्यमा पर्ने प्रभाव : विद्युत चे धुलु, म्युगु, सेफ्रा, मेफ्रा चे नेराक्पा (रोग) यागोना खाज्यी

टिबी, एचआइभी, एडस, रोग, नजा खाज्यी ।

महिलामा पर्ने प्रभाव : आयोजना चे आमा कोला म्रिडता प्रभाव ताज्यी । धीम च्याबा पेठिम थाम्चे आमाचे न श्वोबा हिम्बा ।

आयोजनाको सहायक संरचनाबाट पर्ने प्रभाव : डाईभरसन ड्याम हिन्से भूमिगत पावर हाउस (धीम) मोटर ग्याम, वैकाल्पिक ग्याम, ह्री नाडचे १.२ किलोमिटर रिडज्योड पार ट्रान्मीसन लाहन श्वोवाला ।

जलविद्युत् आयोजनाबाट पर्ने सक्ने प्रभाव : विधुत श्वोबी नेपाल ग्यालखाप चे न न्होर युवा टुम । जेप्पा जीदा ७१ टुम । आसेम मोटर ग्याम श्वोबा टुम ।

५. आइएफसी पिएस ७ को मापदण्ड पालना

गोन्देनता वाड पिन्दोपा पाडस्यी पिएस ७ ल ठिम खुर्पा, चु आइएफसी पिएस शठ, जनवरी १, २०१२ हिन्से लागु लावला । ७ २०१२ टी सम्भौता टुम । न्होरदपो ५ ल ठिम, चुमाचे लावे पेठिम श्वोवाल टुम । सन् २०१६ हिन्से २०१९ सम्मा न्होर दपो चे श्वोवाला टुम ।

आयोजना प्रभावित क्षेत्रका वन उपभोक्ता समूहसँग स्वतन्त्र, अग्रिम र सुसूचित सहमति (एफपिक नलिनु)

चु कम्पनी चे ६ (दु) समुदायिक वन छोक्या त हुप- अलनी । चु वन उपभोक्त दाडवो पेठिम चे स्येडवे छोक्या तीड दन्दे थेना खुर्पेला हिम्बा । एफपिक प्रक्रिया री ४२२ सदस्य त दोडबाला आरे । वन छोम्पा डुचे च्याबेर्ह ९२७.३२ हेक्टर ह्री चु विधुत नाड साप्पाला मुबा । चु वन उपभोक्ता तिड ये न अनिवार्य एफपिक लातोबा । कम्पनी चे ह्री किम्पला लागि वन पेठिम २०५१ चुडबला टुम ।

तामाडहरूले निर्णय प्रक्रियाका लागि उपयुक्त समय छुट्याइएन : एफपिक हिगी ब्रिबी योबले समय पिन्पाला आरे, याडबला आरे । कम्पनी चे २०१८ सेप्टेम्बर अन्टोबर ला डी (२ महिना) पिन्पला टुम । कम्पनी चे १ नोभेम्बर २०१९ न्होर सम्भौता ताबाल टुम । चु डामसुररी मुबे नाम्सा, नाम्सा प्रे छोक्या थेन्दोबा । आइपिपी चे सा ग्लुबा तिड, धीम कोबला म्हाता यागोना प्रभाव ताबाचे एलएएल आरपी ता पितपाला मुबा ।

पराम्परागत तामाड सडघ/सस्थालाई सहभागी गराइएन : एफपिक लावरी तामाड ह्यूल्वेर्ह

छोकपा, नेपाल तामाङ घोदुङ, महिला घेदुङ, युवा घेदुङ, सस्कृति घेदुङ, लामा घेदुङ, लाप्दुक घेदुङ ते ताना ड्योप्ला आरे । चु तामाङ छोकपा चे पेठिम थाम्चे खुर्पा, ज्याबा, हिम्बा ।

निर्णय गर्ने महिलाको परम्परागत भूमिका प्रति वेवस्ता : तामाङ हयूलीम पेठिम नाङ खुर्पा, श्वोवा, पाङ्बा आसेम खारीबाल, दन्दे चु आमा कोला म्हादा एफपिक प्रक्रिया री जोम्पुडवला आरे ।

त्रिपक्षीय सम्झौतामा आयोजना प्रभावित क्षेत्रका तामाङ समुदायको माग सम्बोधन गरिएन : चु दपो सोम गा. १ नोभेम्बर २०१८ री सम्झौता तालेन तामाङ, हयुल्वला लाहँ, हिगी, भिडियो रेकर्ड, डिएएफटी, त्रिबाला, एनडब्ल्यु इडिसी चे प्रतिवदता लबेला थाम्चे न हिगी नाङ आरेम, अडोड्यूम ।

स्वतन्त्र अग्रिम र सुसूचित सहमति (एफपिक) प्रक्रियाका लागि अति प्रभावित बस्तीका ठूलो समुदायलाई सहभागी नगराइनु ।

चु एफपिक ल्हेज्याडरी तामाङ हयुल्बा नाङ नाम्सा १० चे यागो वेन्दे यागोता जोम अपुडड्युम । स्येन्दो ११ (२१ आयोजना) त सहभागी उनलानी । चेकचेक त लवला टुम । ८७ मी म्हाथी तदर्थ एजेसी मिन पिन्ज्युम । तामाङ हयुल्बता हयुल्वेर्ह पेठिम, पेरिम्बा मुबा । दाडबो याडसे न सुर्पेर्ह पेठिम खुस्येर्न चु डाम, सुर ग्यी नाम्सा- नाम्सा ते न डोत्वाम यागोना ज्याबा ताबा ।

स्वतन्त्र अग्रिम र सुसूचित सहमति प्रक्रियापछिको पालना : (२०१९-२०२१) : चु दुईरी कम्पनी तिङ न्होर दपो नाङ सम्झौता लाज्यी । आइएफसी पिएस ७ अन्सार कम्पनी चे पेठिम खुर्पला आरे । कम्पनी चे जेप्पा-जेप्पा हयुल्टीम खुर्पला आरे । दपो सोम सम्झौता त्रिपक्षीय लास्यी ४ वर्ष बली ताज्यी । चु नाङ एफपिक, टिपिए, डिएएफ, तीङ एलएल आरपी खुर्पा ल आरे । कम्पनी चे पाडवे प्रतिवदता ग्येत लबला आरे । एफपिक हिगी (हिग्लेन) श्वोस्यी गुठी मिन्टी मुबेई ११० रोपनी सा, ७ हेक्टर, नेपाल ग्याल्खाप की मन्त्री परिषद चे बेन्ज्यी (खारेजी) बोर्ची ।

आइपिपी श्वोबी न्होर जुबा, एलएलआरपीको कार्यन्वयन आयोजना प्रभावित तामाङ हयुल्बता हिग्देन, पिन्पारी- कम्पनी चे ध्यान अपिन्डी । न्होरदवो चे सुपरीवेक्षण ताबाल आरे ।

कोरोना (छ्याम्बा) खाबे दुईरी लकडाउन ४ महिना (२४ मार्च २०२०) हिन्से २१ जुलाई २०२० समा तामाङ हयुल्बा चे दुख याडजी । ठेक्दार चे ग्येत श्वोबना, श्वोबा लाज्यी ।

आइपिपी कार्यान्वयनका लागि कोषको वितरण भएन : आइपिपी यार्के लाबी खावेई न्होर दन्दे समा पिन्पला आरे ।

आइपिपी यासो लाबी फेबे टंगा यागो दुई समा जु अखाम्नी । टिपिए तिड डिएएफ टी ब्रिवा ल लो ल्वी ४ वर्ष याले न कम्पनी चे आइपिपि टंगा पिन्पला आरे ।

चु पाराडरी आईपिपी चरन सन् २०१९ हिन्से २०२३ री तोक्तीबला ल्हो ५ री ल्हो ल्वी ४ यार्ची । सन २०१८ अन्सार आइपिपी कोष, न्होर दपो तिड सम्भौता लाबे दुईरी पाडवा ला रो । कम्पनी चै आईपिपी यासो लाबी टंगा फिना लावला हिम्बा पाडच्ची । दन्दे टंगा पिन्वेई योजना श्वोबला मुबा ।

संशोधित एलएएलआरपीअन्तर्गत सुधार योजना ल्याउन ढिलाइ : कम्पनी चे तामाड ह्युलवा सा, धीम ग्लुस्यी ल्हो चुखी ताजी । कम्पनी चे एलएएल आरपी सुधारत्मक कार्ययोजना ग्येत लबी श्वोबाना बाँकी टुम । चु ग्येत थाम्च्चे त न ज्याबा तादोपा हिम्बा पाडले, यागोना फिबला पाडस्यी पाडमु । असेम पेठम श्वोबला मुबा ।

आयोजना प्रभावित समुदायलाई समय-समयमा जानकारी : कम्पनी चे पराड-पराड खपर लाबे ग्येत लबला आरेम । दपो सोम त्रिपक्षीय सम्भौता री ब्रीबाला ताम, ग्येत, कम्पनी चे थ्यान पिन्पला आरे । दन्दे समा चेकचेक खपरबाहेक मुख्य खपर पिन्पला आरे तामाड ह्यूलवता ।

आयोजनाका सहायक संरचनाको निर्माण जारी : इपिसी ठेकेदार चे ग्येत श्वोबाला हिम्बा । मोटरग्याम ग्येत श्वोबा टिबे धीम, खानी, व्याचडि ल्पान्ट, ल्यान्डफिल साईट हिन्से टुम । चु खपर तामाड ह्युलवता-पिन्पला आरेम ।

कोरोना खाज्यी ग्येत काबाला हिम्बा । गु दुर्ह- २४ मार्च २०२२ हिन्से २१ जुलाई २०२२ समा टुम । सन् २०२० हिन्से ड्याम समा मोटर ग्याम, बेलीब्रीज, ड्याम सुरुड, पावर हाउस धीम स्वोटीबा टुम । दन्दे ग्येत गोन्देनेना यार्पाल टुम ।

अक्टोवर २०२१ टी छार इपिसी तीड ग्येत लाबे म्ही टिबे शिविर क्याम्प टुम । कम्पनी चे मोटर ग्याम वबाला फार्बाला टुम । कम्पनीले मोटर दिन्लानो ब्रबाटुम ।

आइपिपी सस्थागत र कार्यान्वयनका लागि छुट्टै युनिट अभाव : आइपिपी तिड दपो सोम त्रिपक्षीय-सम्भौता कार्यन्वयन लाबी ठिम श्वोबला आरेम । कम्पनी चे खेन्पार च्येन श्वोस्यी थेन्दोपला टुम । कम्पनी चे ग्येत छुस्यी ल्हो १५ ताजी, आइएफसी सह-विकास कर्ता लास्यी ल्हो १० च्यू ताजीम ।

आइपिपी कार्यान्वयनको संरचनागत अनिश्चितता : आयोजना चे दपो सोम त्रिपक्षीय सम्भौता चे यासो लाबी डिबा ग्येत लाज्यी । चु ग्येत श्वोबी तामाड ह्युलवता तेना अपिन्नी । चु ल्हेयोवा आरे । आसेम आइपिपी गर्मर्निड बोर्ड श्वोबा पाडनेम । आसेम चुनाव लादोबा पाडज्यूम । चुचे बाडबा छेबा खाम्पा । ल्हो ल्वी यालेन तेना ला अखाम्बाला ।

इपिसी ठेकदारद्वारा श्रमिकसम्बन्धी आचारसंहिता लागू नहुनु : इपिसी ठेकदार तिड ग्येत श्वोबे कामदार सन् २०१३ हिन्से प्रे-प्रे ना मुबा । आइपिपी तिड न्होर दण्पो म्हायी पेठिम ग्येत लाबाला लाई स्वोबाला आरे । कामदार (ग्येत लावेम्ही) ता तामाड ह्युल्बा तेन विधुत प्रे लाबे खपर तेना स्येप्पाला आरे । आईपिपी नाड ताता मुबा पत्ता आरे, ताता लातोबा पत्ता आरे ।

गुनासो सुन्ने संयन्त्र निर्माण नहुनु : विद्युत तिड तामाड ह्युल्बता-ता-ता ताटिबा मुला पाइस्थी खपर, साइयूर तेना थेन्पला आरे । ताये तालेनो ताम थेन्पला ग्लाना आरे । सन् २०१८ टी कम्पनी चे ताम । खपर थेन्पा पाइपला । चुता एसइपी-जिआरएम पाइबा । चु थेन्खाम्पला आरे । तामाड ह्यूलठीम, ग्यालठीम त ना थेनेम्हाचे थेन्पला आरे । खपर थेपा तामये अडेग्रजी ग्येतचे थेन्पला टुम । ओजुम तामाड ह्युल्बचे असेपा ।

आइएफसी पेठिम, चे तामाड हमुल्बता ओलेनो थस्युको पाइलेनो कम्पनीचे सन् २०१२ हिन्से २०१७ समा नेपाल-ग्याल्खाप चे हस्तक्षेप लास्थी सा, ही ग्लुज्यी । २०१३ सालटी प्रशासन चे थेन्मायी सरकारी दररेट टी नो सा-यी टंगा पिन्ची । पोलिस न कुल्स्थी प्रहरी चौकी न थेन्पला टुम ।

आसेम तामाड ह्युल्वा चे कम्पनी विरुछ लिखित/मौखिक उजुर, बजुर लाबला टुम ।

कम्पनी चे तेना ताम अडेन्पा सेम दन्दे तामाड, ह्युल्बा चे कम्पनी त विश्वास आला । सन् २०२१ टी ११ दिन आन्दोलन स्येडबला । १९ डिसेम्बर टी २०२१ ब्योन कोला चे छेप्पा, तोबा ग्येत नो लाज्यी ।

आसेम ड्याडला एफपिक दोबा पाइनेम ।

चु न्होर दण्पो म्हा आइएफसी, एडिबी, एआइआइबी, तिड एफएमओ ता ताम पाडबे ग्ला टुम । मुलेनो दन्दे समा तेना स्येप्पाला आरे ।

लगानीकर्ताहरूबाट सुपरीवेक्षणको अभाव : कम्पनी चे पराड, पराड च्याबा, थेन्पा ग्येत ला खाम्पला आरे, आइपिपी, एलएलआरपी, एसइपी, जिआरएम, थेन्तोबाला तेनो आरे ।

अक्टोबर २०२१ टी स्वतन्त्र वातावरण ती सामाजिक परामर्श चे भ्रमण लास्थी अध्ययन च्याबाला टुम । चु भ्रमण रिपोर्ट दन्दे समा सार्वजानिक लबला आरे ।

६. अध्ययनका सुभावा

चु ढोपाचेम (अध्ययन) कम्पनी, आइएफसी, तीड स्येन्दो न्होरदग्पो, आइपिपी बोर्ड चे दग्पो सोम तिड स्येन्दो प्रे- सम्भौता लास्पी ब्रिस्पी थेन्पला टुम ।

कम्पनी (एनडब्लुइडिसी) ले गर्ने पर्ने काम

- आइएफसी यी प्रस्ताव अनुसार प्रमाणित तामाड ह्युल्वत च्यादोपा पाडस्पी सन् २०१८ चे च्याबा ।
- आयोजना तिड वन उपभोक्ता तिड छुटेको (चेप्पला) तामाड ह्यूल्बा तिड एफपिक लादोपा ।
- लाभांश जुवा ल लार्ह प्रस्ताव सहमति लाबा ।
- म्रिड/हेन्वो थेन्तोबा/लैङ्गिक
- तामाड घेदुड, महिला घेदुड, युवा घेदुड, संस्कृति घेदुड, विद्यार्थी घेदुड, लामा घेदुड, तिड सन्यन्त्र प्रे टिस्पी स्वोदोबा ।
- आइपिपी यागी लावरी छोकपा थेन्तोबा ।
- आइपिपी, टिपिए, तिड डिएएफ कार्यान्वयन लागि ज्याबाले एकार्ह गठन लाबा ।
- दग्पो सोम (त्रिपक्षीय) कार्यान्वयन लदोपा ।
- तामाड ह्युल्वला माग सम्भौता डिएएफ कार्यान्वयन लदोपा ।
- तामाड हमूल्वेर्ह पेठिम खुर्पेर्ह लार्ह प्रोजेक्ट इन्जिनियर ल्गुबा मि, ठेकदार म्हाता ज्याबाले लोप्तोज्यी ।
- दाडबो याडसे सुर्पे नेदा, स्पब्दि, ल्हा, लु त ज्याबले च्योड्स्यी थेन्पे ह्राप लादोज्यी ।

आइएफसीले गर्नुपर्ने काम

- आयोजना चे प्रभावित ताबे सामुदायिक वन उपभोक्ता छोकपा प्रे एफपिक लादोज्यी ।
- आइपिपी, टिपिए, तिड डिएएफ कार्यान्वयन लाबी कम्पनी तिड कपोरजा जानकारी थेन्दोला ।
- म्रिड/हेन्वो पेठिम थेन्बी कम्पनी त याडसे ह्यो लादोला ।
- चिचे कपोर कम्पनी चे तामाड ह्यूल्वता खपर पिन्तोपा लार्ह सुनिश्चित लादोज्यी ।

- गुनासो सुनुवहि लार्ह कम्पनी त तोबे ह्रोरम्दा लादोच्पी ।
- आइएफसी ठिम खुर्तोपा पाडस्पी सल्लाहकार इकार्ह वारे जानकारी किन्दोला ।
- श्योड यायी दाडबो हिन्से श्वोबे ग्येत संरक्षण लदोला
- एफपिक समिक्षा, सहजीकरण, तीड दोदो ज्यी ।

लगानीकर्ताले गर्नुपर्ने काम

- चु जलविधुत गी थाम्च्चे ग्येत, ताम, थाम्च्चे न तामाड तामचे त्रिस्वी प्रसारण लदोज्यी ।
- न्होरदपो चे ता-ता लादोपा थाम्चेना लाला पाडबेर्ह सुनिश्चित लादोच्ची । तामाड ह्युल्बला खेन्पो ग्याम्चे ।
- तामाड ह्युल्बता न्होर दपो चे ता-ता पिन्दोबे सवाल-जवाफ सार्वजानिक स्येडदोच्ची ।
- गन्दी, स्योड यायी दाडबो याडसे मुबे, छ्याबे ग्येत थाम्च्चे कम्पनी प्रे छोकपा लास्वी सहकार्य लादोपा ।

प्रोजेक्ट आइपिपी गमर्निड वोर्डले गर्नुपर्ने काम

- आयोजना चे थुर्पे नाम्सा, नाम्सा प्रे एफपिक लादोपी लाई कम्पनी त ह्रो लादोपा ।
- आयोजना त आइपिपी, टिपिए, तीड डिएएफ कार्यान्वयन लावी तामाड ह्युल्बला नेपाल तामाड घेदुड, आदिवासी जनजाति महासंघ ता ह्रो लदोपा । स्वोबे पेठिम म्हा खुर्पे लाई ल्हेज्याड पिन्दोपा ।
- आइपिपी यागी लावे लार्ह भ्रिड कोलता वाड पिन्दोपा ।
- कम्पनी त तामाड ग्येतचे ग्यूर्वे लाई ह्रो लदोपा ।
- आइपिपी प्रभावकारी कार्यान्वयन लाबी कम्पनी, आइपिपी, गमर्निड वोर्ड तिड कार्यकारी बोर्डितड दिक्स्वी स्वोबा ।
- आयोजना ल आइपिपी ताम, पेठिम, नाम्सा, नाम्सा नाड साङ्ग्यूर (खपर) पिन्दोला ।
- सांस्कृतिकरूप चे न्होर क्योरजा लावे लाई तामाड ह्युल्बा प्रे परामर्श किन्तोबा ।
- कम्पनी तिड आइएफसी २०१८ ल एफपिक समिक्षा, सहजीकरण तिड, देन्साल लावे ग्येत लाबा ।

सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्र
भूमिघर, टोखा-७, काठमाडौं, नेपाल
फोन : ९७७-१-४९६०४८६, ४९५७००५
इमेल : landrights@csrcnepal.org
वेबसाइट : www.csrcnepal.org

